

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 21.07.2026.

Nr. 25/6-3

Atzinums par 2026. gada 29. jūnijā LSM.lv publicēto rakstu “Kriminālprocesā noskaidros migrantu iespējamu uzbrukumu sievietei”

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds (turpmāk arī – ombuds) 2026. gada 30. jūnijā saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā ombuda uzmanība tiek vērsta uz 2026. gada 29. jūnijā VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk - LSM) ziņu portālā “LSM.lv” publicēto LTV Ziņu dienesta žurnālistes Aleksandras Straumes rakstu “Kriminālprocesā noskaidros migrantu iespējamu uzbrukumu sievietei” (turpmāk – Raksts).

Iesniedzēja vērtējumā Rakstā nav ievēroti Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 3. pantā noteiktie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi – *precizitāte, objektivitāte, neitralitāte* un *viedokļu daudzveidība*.

Iepazīstoties ar Iesniegumā norādīto Rakstu, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par tā atbilstību VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajām prasībām.

Par šo lēmumu Iesniedzējs tika informēts ar 2026. gada 30. jūnija elektroniskā pasta vēstuli.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds laika periodā no 2026. gada 30. jūnija līdz 21. jūlijam:

– iepazīnās ar Raksta saturu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/29.06.2026-kriminalprocesa-noskaidros-iespejams-migrantu-uzbrukumu-sievietei.a653180/>.

- iepazīnās ar 2026. gada 29. jūnijā LSM programmas “LTV1” raidījumā “Panorāma” pārraidītā sižeta “Sāk kriminālprocesu par migrantu uzbrukumu sievietei” (turpmāk – Sižets) saturu (raidījuma ierakstā Sižets skatāms no 21:00 līdz 24:07 minūtei);

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/lv/378223/panorama>.

- 2026. gada 30. jūnijā nosūtīja jautājumus LTV Ziņu dienesta direktorei Ivetai Elksnei un 2026. gada 13. jūlijā saņēma atbildes vēstuli.

Izvērtējot iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
konstatē:

[1] Par iesniegumā minēto

Nemot vērā to, ka ombuda atzinumi ir publiski, jo anonimizētā veidā (neatklājot Iesniedzēja identitāti) ir pieejami visai sabiedrībai, lai tādējādi veicinātu sabiedrības medijpratību, kā izpratni par to – ko, kā un kāpēc sabiedriskais medijs dara – ombuds šajā atzinuma daļā ir iekļāvis Iesniegumā paustās informācijas izklāstu, lai plašākai auditorijai sniegtu priekšstatu par Iesnieguma priekšmetu, Iesniegumā ietvertajiem apgalvojumiem un to pamatojumam norādītajiem argumentiem, kā arī par Iesniegumā izteiktajiem lūgumiem ombudam.

Iesniegumā izklāstīts, ka *Rakstā tiek atstāstīts sievietes — identificētas kā Ginta Vilcāne — stāsts par iespējamu seksuālu uzbrukumu Rīgas centrā, kura veicēji aprakstīti kā “tumšas ādas krāsas vīrieši”. Rakstā sieviete tiek pieteikta vienīgi statusā “cietusī”, un viņas liecība veido visu raksta saturisko pamatu — tai pievienota vien Valsts policijas formāla atbilde un vispārīga noziedzības statistika.* [visi izcēlumi citētajā Iesnieguma tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.]

Iesniedzējs norāda, ka *Raksts nesniedz auditorijai informāciju, ka Ginta Vilcāne ir plaši publiski zināma persona ar ilgstošu politisko piesaisti — Nacionālās apvienības “Visu Latvijai!”– “Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” bijusī jauniešu organizācijas vadītāja un partijas kandidāte Rīgas domes (2020) un 14. Saeimas vēlēšanās —, kā arī to, ka viņa par notikušo publiski izteikusies sociālajā platformā “X” ar vārdiem, kas tiešā tekstā pauž ilgstošu, ideoloģiski motivētu nostāju pret migrantiem un pieņem iespējamo “rasista” raksturojumu kā paredzamu savas nostājas sekas.*

Iesniedzējs uzskata, ka *šī izlaiduma rezultātā lasītājam tiek liegta informācija, kas ir tieši būtiska liecības konteksta un ticamības izvērtējumam, it sevišķi tik sabiedriski polarizētā tēmā kā migrācija. Raksts tādējādi rada iespaidu par nejaušu liecinieci, kaut faktiski avota publiskā darbība un izteikumi liecina par tiešu, ilgstošu politisku ieinteresētību tieši šajā jautājumā.*

*Vienlaikus uzskatu, ka šāda **nepilnīga konteksta atstāšana rada papildu risku** — proti, **veicina etnisku stereotipizāciju**.*

Balstoties iepriekš minētajos apsvērumos, Iesniedzējs lūdz ombudu izvērtēt:

- 1) *vai minētā raksta tapšanā un publicēšanā tika ievērota pienācīga redakcionālā rūpība attiecībā uz **avota konteksta noskaidrošanu un atklāšanu** auditorijai, ievērojot LSM Redakcionālajās vadlīnijās noteiktos **precizitātes, objektivitātes un neitralitātes** principus, kā arī principu par **faktu nošķiršanu no viedokļa un izvairīšanos no stereotipizācijas**;*
- 2) *vai konstatētais veido profesionālās ētikas pārkāpumu LSM Rīcības un ētikas kodeksa izpratnē;*
- 3) *ja pārkāpums tiek konstatēts — lūdzu rosināt LSM/LTV Ziņu dienestam papildināt publikāciju ar attiecīgu kontekstu un atkārtoti publicēt gan socmedijos, gan mājaslapā.*

[2] Par Raksta un Sižeta saturu.

Abas LSM satura vienības – Sižets un Raksts – ir klasificējamas kā ziņas – aprakstoši vēstījumi par kādu notikumu, šajā gadījumā par to, ka 2026. gada 27. jūnija vēlā vakarā Rīgas centrā [...] kāda sieviete (turpmāk – Cietusī persona) *piedzīvojuši seksuālu uzbrukumu – viņai esot uzmākušies tumšas ādas krāsas vīrieši. Sieviete izdevās izglābties tikai pēc tam, kad iesaistījās nejaušs garāmgājējs. Policija sākusī kriminālprocesu, bet cietusī savu stāstu publiskojusi, lai brīdinātu arī citus.*

Ombuds konstatē, ka Raksts ir Sižeta satura burtisks atveidojums, bez būtiskām izmaiņām sniegtajā informācijā, tāpēc turpmākajā abu LSM satura vienību analīzē tiks izmantots Raksta teksts un tā konstruētais naratīvs kā vēstījuma interpretatīvā ievirze. Ir jākonstatē, ka abu satura vienību saturu pamatā veido Cietušās personas stāstījums par notikušo, noslēgumā izklāstot arī Valsts policijas sniegto informāciju par kriminālprocesa uzsākšanu, kā arī minot šā gada pirmā ceturkšņa statistikas datus par trešo valstu pilsoņu īpatsvaru no kopējā aizdomās par noziedzīgiem nodarījumiem turamo skaita Latvijā.

Atzinuma veidošanas nolūkiem būtiski ir divi Raksta satura aspekti:

- 1) Raksta virsraksts;

Iesnieguma saņemšanas dienā Raksta virsraksts bija šāds: “Kriminālprocesā noskaidros migrantu **iespējamu** uzbrukumu sievietei”, bet atzinuma veidošanas laikā tas ir ticis mainīts uz šādu: “Kriminālprocesā noskaidros, **iespējams**, migrantu uzbrukumu sievietei”. [visi izcēlumi mani – E.A.]

Abu Raksta virsrakstu atšķirības nav tikai sintaktiskas, kā atšķirīgas teikuma konstrukcijas, bet arī semantiskas, kā atšķirīgi apgalvojumi, un secīgi – dažādi vēstījumi.

Sākotnējā Raksta virsrakstā apzīmējums “iespējams” ir attiecināts uz vārdu “uzbrukums”, tādējādi raksturojot pašu notikumu tādā nozīmē, ka uzbrukuma fakts vēl nav apstiprināts, bet pastāv pieļāvuma formā. Līdz ar to vēstījums ir par vēl neapstiprinātu pieņemumu par uzbrukumu, nevis jau konstatētu faktu.

Labotajā Raksta virsrakstā apzīmējums “iespējams” tiek lietots kā iespraudums, tāpēc attiecas uz visu teikumu, proti, izsakot apgalvojumu – “iespējams, ka kriminālprocesā noskaidros migrantu uzbrukumu”. Tādējādi vēstījumā iekļautās šaubas tiek paustas vai nu par “iespējam noskaidrot” vai arī par “iespējams – migrantu uzbrukumu”, nevis vairs par uzbrukuma faktu.

2) Cietušās personas identitātes atklāšana.

Rakstā Cietušās personas identitāte tiek atklāta ar tekstam pievienoto ekrānattēlu, kurā redzams cietušās personas 2026. gada 28. jūnija ieraksts sociālā tīkla “X” individuālajā profilā:

Vakar diemžēl pašai nācās saskarties ar migrantu “laipnību” Rīgas centrā vakarā. Kad viens jau sāka palaist rokas, otrs gatavībā bija izvilcis savas ģenitālijas. Cīnījos, līdz pieskrēja kāds vīrietis glābt. Vienmēr esmu bijusi pret migrantiem! Jā, sauciet droši mani par rasisti!

Arī turpmākajā Raksta tekstā cietusī persona tiek identificēta vārdā.

Savukārt Sižeta lielāko daļu veido intervija ar Cietušo personu, kura tajā ir redzama, neslēpjot savu identitāti, kā arī tiek nosaukta vārdā un uzvārdā. Vienlaikus norādāms, ka Sižeta titros personas vārds atveidots kļūdaini – izmantots vārds “Gita”.

Ne Rakstā, ne Sižetā netiek atklāta plašāka vai detalizētāka informācija par Cietušās personas privāto dzīvi vai citiem apstākļiem. Izvērtējot abas satura vienības un Cietušās personas publiski pausto informāciju, ombuds konstatē, ka Cietušās personas identitātes atklāšana ir saistīta ar Cietušās personas izvēli publiskot savu stāstu.

[2] Par LTV Ziņu dienesta sniegtajām atbildēm uz ombuda uzdoto jautājumu.

Uz ombuda 2026. gada 30. jūnijā izteikto lūgumu sniegt skaidrojumu redakcionālajiem apsvērumiem neiekļaut abās satura vienībās plašāku kontekstuālo informāciju par Cietušo personu, ņemot vērā, ka tās identitāte abās satura vienībās tiek atklāta, gan iekļaujot Sižetā interviju ar to, gan Rakstam pievienojot Cietušās personas teksta ierakstu tiešsaistes sociālā tīkla “X” individuālajā profilā, LTV Ziņu dienests sniedza šādas atbildes [visi izcēlumi atbilstu tekstā mani

– E.A.]:

*Migranti ir polarizēta tēma, tieši tāpēc ziņa tika veidota, balstoties **faktos un policijas sniegtajā informācijā**. Sižeta un attiecīgi raksta **fokuss** bija informēt sabiedrību par to, ka **tiesībsargājošās iestādes ir sākušas kriminālprocesu un skaidro notikušā apstākļus**. Materiālos netika izdarīti secinājumi par notikušā motīviem.*

***Nebija pamata uzskatīt, ka sievietes stāstītais nav patiesība**. Lai arī persona, iespējams, ir vai ir bijusi politiskās partijas “Nacionālā apvienība “Visu Latvijai!” – “Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” biedre vai atbalstītāja, tas nenozīmē, ka tāpēc viņa nevarēja būt pakļauta uzbrukumam. Redakcijas rīcībā nebija un joprojām nav informācijas, ka iespējamais uzbrukums būtu saistīts ar personas iepriekš paustajiem politiskajiem uzskatiem, publisko darbību vai kādu konkrētu ideoloģisku nostāju.*

Līdz ar to šādas informācijas iekļaušana materiālā, pēc LTV ZD domām, varētu nepamatoti novirzīt uzmanību no iespējamā noziedzīgā nodarījuma un uzreiz radīt iespaidu, ka cietušās personas iepriekšējie uzskati ir iemesls šādam iespējamam uzbrukumam.

*Vienlaikus materiālā tika lietoti piesardzīgi formulējumi, norādot, ka runa ir par **iespējamu uzbrukumu** un, ka notikušā apstākļi tiek noskaidroti kriminālprocesā. Šāda pieeja tika izvēlēta, lai neizdarītu priekšlaicīgus secinājumus ne par iespējamo nodarījumu, ne iesaistītajām personām, ne to motīviem.*

LTV Ziņu dienests sekos līdzi notikuma attīstībai un informēs sabiedrību par izmeklēšanas rezultātiem.

[3] Par ombuda kompetenci.

Nemot vērā SEPLPL 18. panta pirmajā daļā ombudam noteikto kompetenci pārraudzīt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kas izvērsti LSM pašregulējošajos dokumentos – VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās¹ (turpmāk – Redakcionālās vadlīnijas) un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā² (turpmāk – Rīcības un ētikas kodekss) – ombuda funkcijās ir pārraudzīt un sniegt savus atzinumus par to, vai LSM žurnālistikas vienību (raidījumu, sižetu, rakstu) saturā un to veidošanas laikā veiktās žurnālistiskās darbības un pieņemtie

¹ Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/media/509/download?attachment>.

² Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/redakcionalas-vadlinijas-etikas-kodekss-un-citi-padomes-lemumi>.

redakcionālie lēmumi atbilst profesionālās darbības principiem un ētikas prasībām.

Ievērojot minēto, ombuda iespējās ir sniegt atzinumu par Sižeta un Raksta un to sagatavošanas procesā pieņemto lēmumu atbilstību šādām LSM pašregulējošajām prasībām:

- 1) Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Precizitāte**:

LSM sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, nedrīkst apzināti maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda.

- 2) Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Objektivitāte**:

LSM satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi.

- 3) Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Faktu nošķiršana no viedokļiem**:

Ziņās izmantotajiem faktiem jābūt skaidri un saprotami nošķirti no komentāriem un viedokļiem.

- 4) Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Viedokļu daudzveidība**:

LSM atspoguļo dažādu sabiedrības grupu viedokļus, arī tādus viedokļus, kas kādam varētu likties nepieņemami.

Veidojot saturu par kādu konkrētu tematu, tajā iekļaujami tematam nozīmīgi, atbilstoši un kompetenti viedokļi. Ja materiāla publicēšanas brīdī kāds būtisks viedoklis nav pieejams, tas auditorijai jāpaziņo un, ja iespējams, jāatspoguļo vēlāk.

- 5) Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Izvairšanās no stereotipizācijas**:

LSM izvairās no stereotipizācijas un neizvērtē notikumus, procesus un sabiedrības grupas, vadoties pēc iepriekšējiem priekšstatiem un aizspriedumiem. Nav pieļaujama kādas sabiedrības grupas diskriminācija.

Veidojot saturu kādai noteiktai sabiedrības grupai, LSM izvērtē, vai saturs tiek veidots, pamatojoties uz objektīviem datiem, vai tas tiek veidots, izmantojot stereotipus par konkrētās grupas interesēm un gaidām..

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[4] Par Rakstā un Sižetā aprakstītajiem notikuma faktiskajiem apstākļiem.

Abas satura vienības vēsta par notikumu, kas norisinājies 2026. gada 27. jūnija vakarā, un tā apraksts balstīts Cietušās personas intervijā LSM žurnālistam paustajā informācijā. Redakcionālajās vadlīnijās attiecībā uz kriminālnotikumu un traģisku negadījumu atspoguļojumu ir noteikts: *Žurnālists nedrīkst bez personas piekrišanas saturā identificēt dzimumnoziedzumu vai citas vardarbības upurus*. Šīs prasības mērķis ir aizsargāt noziedzumu un vardarbības upurus no nepamatotas identitātes atklāšanas un iespējamās atkārtotas traumatizācijas, ko var radīt nevēlama publiska uzmanība vai atkārtota pieredzes pārdzīvošana publiskajā telpā.

Konkrētajā gadījumā nav konstatējams, ka būtu pārkāpta minētā prasība, jo Cietusī persona pati ir izvēlējusies atklāt savu identitāti un dalīties ar savu pieredzi, apzinoties šādas rīcības publisko raksturu, proti, Cietušās personas rīcība ir klasificējama kā *informēta piekrišana* intervijai. Kā norādīts Raksta ievadā, par savu pieredzi viņa ir izvēlējusies runāt publiski ar mērķi brīdināt citus.

Tas savukārt nozīmē to, ka Cietusī persona vienlaikus var tikt uzskatīta arī par **publisko ziņotāju** – personu, kura publiski atklāj savu pieredzi (šajā gadījumā informējot par iespējamu pret viņu vērstu dzimumnoziedzumu), lai pievērstu sabiedrības uzmanību ne tikai konkrētajam gadījumam, bet arī plašākam, viņas ieskatā, sabiedriski nozīmīgam jautājumam, piemēram, veicinot diskusiju par attiecīgo problēmu. Šādu ombuda secinājumu pamato arī apstāklis, ka Cietusī persona informāciju par notikušo bija publicējusi savā sociālā tīkla “X” individuālajā profilā un jau pirms intervijas sniegšanas LSM žurnālistam.

Pēc šīs informācijas nonākšanas publiskajā telpā, sociālajos tīklos tā izraisīja plašu sabiedrības sašutumu – ne tikai par notikušo principiālo nepieņemamību, bet arī saistībā ar sabiedrībā pastāvošām bažām attiecībā uz migrāciju un trešo valstu pilsoņu klātbūtni Latvijā. Publiskajā telpā šie ārvalstnieki nereti tiek apzīmēti ar jēdzienu “migranti”, attiecinot šādu apzīmējumu uz atšķirīgām personu grupām ar dažādiem ierašanās iemesliem (piemēram, studijas, darbs, tūrisms) un atšķirīgu tiesisko statusu (piemēram, imigranti, patvēruma meklētāji, bēgļi).

Savukārt daļa sabiedrības pauda arī neizpratni par to, kāpēc par notikušo neziņo sabiedriskais medijs. Attiecībā uz šo aspektu ir jāmin, ka kādu laiku iepriekš LSM medijpratību veicinošos informatīvos video materiālos skaidroja savai auditorijai, ka šādas “kavēšanās” galvenais iemesls ir nepieciešamība katru reizi rūpīgi pārliedzināties par saņemtās informācijas uzticamību, tāpēc katru reizi informācija ir jāpārbauda neatkarīgos informācijas avotos, un pēc tam jāpārbauda vēlreiz, jo sabiedriskā medija uzdevums ir sniegt sabiedrībai tikai uzticamu informāciju – precīzu,

objektīvu, faktos balstītu – tāpēc sabiedriskais medijs informācijas sniegšanas operativitātes ziņā pārsvarā gadījumu nevarēs sacensties ar sociālajiem tīkliem.

Raksta avoti ir divi: Cietusī persona un Valsts policija. Vienīgais objektīvi pārbaudāmais fakts, kas šobrīd izriet no Rakstā ietvertās informācijas, ir tas, ka Cietusī persona ir vērsusies Valsts policijā. Par to liecina rakstā iekļautais Valsts policijas sniegtais komentārs: *Par notikušo ir sāks kriminālprocess pēc Krimināllikuma 16. nodaļas par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību. [..]*

Ombuds pieņem, ka par objektīvu faktu var uzskatīt arī Valsts policijas sniegto informāciju, ka *Šobrīd notiek aktīvs izmeklēšanas darbs, pierādījumu apzināšana, lai identificētu personas, tādējādi apliecinot, ka iespējamā noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi un iesaistītās personas vēl tiek noskaidrotas.*

Cietušās personas publiskais stāstījums par 2026. gada 27. jūnija vakarā notikušo ir vērtējams kā faktu izklāsts vien attiecībā uz personas personisko pieredzi un pārdzīvoto. Tomēr līdz brīdim, kamēr Valsts policija nav noskaidrojusi faktiskos apstākļus, šis stāstījums pats par sevi nav uzskatāms par faktu konstatējumu attiecībā uz notikuma objektīvo norisi.

Tieši šī iemesla dēļ nozīmīga ir vārda “iespējams” lietošana Raksta virsrakstā, jo tas norāda uz nenoteiktību un nepabeigtu faktu pārbaudes procesu. Mainot tā atrašanās vietu virsraksta sākotnējā un precizētajā versijā, mainās arī tas, uz kuru apgalvojuma daļu attiecas šī nenoteiktība. Proti, nenoteiktība var attiekties gan uz paša uzbrukuma faktu, gan uz tā kvalifikāciju kriminālprocesa ietvaros un tā prognozējamo iznākumu, gan uz personām, kuras iespējami saistītas ar šo notikumu, gan uz šo personu identifikācijas iespējām. Tāpēc īpaši būtiski ir, lai virsraksta formulējums neradītu iespaidu, ka kāds no šiem elementiem jau ir konstatēts kā fakts.

Tādējādi vārda “iespējams” izvietojums virsrakstā nav tikai stilistisks jautājums, bet kā uztveres “rāmējums” būtiski ietekmē to, kā auditorija uztver, kurš tieši aspekts ir nenoteikts – pats notikums, noziedzīga nodarījuma kvalifikācija, kriminālprocesa iznākums, iesaistīto personu saistība ar notikušo, šo personu apzīmējums: *iespējams* ir gan *uzbrukums*, gan tas, ka *kriminālprocesā to kvalificēs*, gan arī tas, ka šo *iespējamo* uzbrukumu *iespējams* ir paveikuši *migranti*.

Līdz ar to secināms: ja Cietusī persona kā *publiskais ziņotājs* pati nebūtu publiskojusi informāciju par notikušo, medijam būtu bijusi iespēja ziņot vienīgi par minētajiem pārbaudītajiem faktiem – par vēršanos Valsts policijā un kriminālprocesa uzsākšanu –, atturoties no tādiem secinājumiem vai interpretācijām, kas pārsniegtu policijas izmeklēšanā noskaidroto.

Cietušās personas lēmums publiski dalīties savā pieredzē radīja iespēju medijam veidot izvērstāku publikāciju, kurā izklāstīts šīs personas stāstījums par notikušo. Tomēr personas tiesības publiskot savu pieredzi neatceļ medija profesionālo pienākumu kritiski izvērtēt sniegto informāciju un nodrošināt tās atbilstošu kontekstualizāciju. Tādēļ būtisks izvērtējuma aspekts ir tas, kā medijs personiskās pieredzes vēstījumu sasaista ar citu pieejamo informāciju (*kontekstualizācija*) un kādu *naratīvu* veido, ietekmējot auditorijas izpratni par notikušo, un kas ir šī naratīva kopējais *ietvars*.

[5] Par Raksta iespējamiem naratīviem.

Lai analizētu Raksta vēstījumu ir jāņem vērā trīs savstarpēji saistīti aspekti: satura vienības *ietvars* (rāmējums) kā aprakstītā notikuma interpretācijas perspektīva, *naratīvs* kā vēstījuma loģika, kas šīs perspektīvas ietvarā strukturē notikumu un piešķir tam noteiktu jēgu, kā arī *kontekstualizācija*, kas ietver papildu informācijas atlasīšanu un izklāstu, lai palīdzētu auditorijai notikumu izprast konkrēta naratīva ietvarā.

Līdz ar to ziņas saturu veido ne tikai tajā atklātie fakti (objektīvas sakarības, kuras patiesuma vērtība ir nosakāma atbilstības kārtībā), bet arī, interpretācijas perspektīva, no kuras uz notikušo skatās. Šī perspektīva nosaka to, kuri fakti ziņā tiek izcelti, un kurām iespējamām sakarībām ziņā tiek piešķirts fakta statuss (kā objektīvai, pierādāmai sakarībai), kā arī to, kā šie fakti tiek strukturēti un sasaistīti vienotā vēstījumā. Savukārt, naratīva veidošanos būtiski ietekmē arī tas, kāds plašāks konteksts vēstījumā tiek iekļauts un kāds – izlaists, lai skaidrotu konkrēto notikumu un piešķirtu tam noteiktu jēgu.

Citiem vārdiem sakot, stāsts par kādu notikumu nav tikai faktu izklāsts, bet arī šo faktu strukturēšana noteiktā notikušā jēgas sistēmā (konkrētas jēgas piešķiršana notikušajam), ko veido stāstījuma *rāmējums*, *naratīvs* un arī plašākais *konteksts* – informācija, ar kuras palīdzību tiek skaidrota, piemēram, notikušā nozīme, cēloņi, iespējamās sekas un plašāka ietekme. Tāpēc pietiekama ziņas kontekstualizācija ir būtiska prasība tās veidotājiem, jo nepilnīgs vai vienpusīgs konteksts var radīt risku veidot stereotipus vai nepamatotos pieņēmumus balstītus naratīvus, vienpusēji ierāmējot notikušo.

Ombuda vērtējumā Raksta ietvars (rāmējums) ir ambivalents. No vienas puses, tā ir ziņa par konkrētu, individualizētu notikumu, kuras ietvars būtu vispārēji sabiedrības drošības jautājumi. No otras puses, Rakstā ir ietverti skaidri saskatāmi elementi, kas konkrēto notikumu sasaista ar migrācijas un trešo valstu pilsoņu klātbūtnes problemātiku Latvijā:

- pirmkārt, Raksta virsrakstā norādīta konkrētā sociālā grupa – *migranti*, kas jau virsraksta līmenī piedāvā auditorijai notikumu uztvert ne tikai kā individuālu noziedzīga nodarījuma

gadījumu, bet arī migrācijas kontekstā;

- otrkārt, Rakstā izmantotā leksika, raksturojot iespējamus uzbrucējus – *migranti, tumšas ādas krāsas vīrieši, trešo valstu pilsoņi*. Šādi apzīmējumi sniedz informāciju par konkrētu iespējamo aizdomās turamo personu identitāti, taču šāda informācija var veidot arī asociāciju starp noziedzīgu rīcību un konkrētu sociālo grupu, ja šāda saikne netiek pietiekami kontekstualizēta;
- treškārt, Cietušās personas emocionālā pieredze jeb stāstījums par piedzīvoto, kas papildināts arī tās ierakstu vietnē “X”, kurā norādīts – *Vienmēr esmu bijusi pret migrantiem*. Šis elements ievieš papildu interpretācijas slāni, jo Cietušās personas individuālā pieredze tiek sasaistīta ar vispārīgāku attieksmi pret migrāciju.

Nosauktie rāmējuma elementi var veicināt to, ka auditorija Rakstu primāri uztver trešo valstu pilsoņu klātbūtnes problemātikas ietvarā. Tomēr ir jāņem vērā, ka satura vienībā mijiedarbojas divi atšķirīgi rāmējumi – 1) redakcionālais un 2) Cietušās personas paustais interpretācijas ietvars –, kas konkrēto notikumu, par kuru tiek vēstīts, ļauj saprast divu atšķirīgu naratīvu ietvaros:

- 1) pirmais naratīvs koncentrējas uz Cietušās personas individuālo vardarbības pieredzi, veidojot vēstījumu par konkrēta cilvēka publiskā vietā piedzīvotu iespējamu seksuālu uzbrukumu. Šī naratīva plašākais konteksts ir sabiedrības drošības jautājumi, un tā ietvarā Cietušajai personai primāri tiek piešķirta **vardarbībā cietušās personas** loma;
- 2) savukārt otrais naratīvs Raksta tematisko ietvaru paplašina no individuāla gadījuma līdz vispārinošam vēstījumam par trešo valstu pilsoņu klātbūtnes radītajiem drošības riskiem, radot iespaidu, ka runa nav par vienu atsevišķu gadījumu, bet plašāku tendenci. Tādējādi auditorija tiek mudināta konkrēto gadījumu interpretēt kā plašākas sociālās problēmas ilustrāciju, veidojot priekšstatu par migrācijas un sabiedrības drošības savstarpēju saistību, lai gan Raksta sagatavošanas brīdī kriminālprocesā iesaistītās personas vēl nav identificētas un nav noskaidrots to tiesiskais statuss. Šajā naratīvā Cietušā persona primāri pilda **publiskā ziņotāja** lomu, aktualizējot ar migrāciju saistītos drošības riskus, kas uzskatāms par šī naratīva plašāko kontekstu.

Līdz ar to ir jāsecina, ka Iesniegumā norādītais uz to, ka Raksts nesniedz auditorijai informāciju par Cietušās personas *politisko piesaisti un ideoloģiski motivētu nostāju pret migrantiem*, ir atšķirīgi vērtējams, atkarībā no tā, kura naratīva ietvaros Raksta saturs tiek uztverts.

Ombuda vērtējumā Raksta redakcionālais ietvars ir vērsts (vai tam būtu jābūt vērstam) uz

vēstījuma veidošanu pirmā naratīva ietvaros, kā par Cietušās persona individuālo nevēlamo pieredzi saistībā ar iespējamu seksuāli motivētu uzbrukumu. Šajā gadījumā plašāka informācija par Cietušo personu nav būtiska, jo konkrētais uzbrukums ar to nav saistīts un no tā neizriet. Vardarbības upura statuss pats par sevi nav atkarīgs no personas politiskajiem uzskatiem, pārliecībām vai citām personiskām īpašībām. Tas nozīmē, ka šī naratīva ietvaros Raksta autors uz Cietušo personu ir skatījies kā uz *vardarbības upuri*, un tās politiskie uzskati nav faktoloģiski saistīti ar iespējamo uzbrukumu, tāpēc to atklāšana neveicina auditorijas izpratni par konkrēto notikumu.

Savukārt Iesniedzējs Rakstu ir uztvēris otra naratīva ietvaros, skatoties uz Cietušo personu primāri kā uz *publisko ziņotāju* (sabiedrības brīdinātāju), kurš ar savu negatīvās pieredzes stāstu aktualizē sabiedrībā plaši diskutētu jautājumu par attieksmi pret migrācijas procesiem un trešo valstu pilsoņu klātbūtnes palielināšanos Latvijā. Otrais naratīvs, nenoliedzami, izsaka vairākus diskutablus pieņēmumus, kas balstās stereotipiskos trešo valstu pilsoņu vērtējumos, tāpēc saprotama ir Iesniedzēja vēlme, lai LSM auditorija saņemtu arī informāciju, ka šos uzskatus izsaka persona ar konkrētu ideoloģisku pārliecību, jo tā paskaidro *publiskā ziņotāja* ieņemto pozīciju. Ja publikācijā Cietusī persona vienlaikus tiek pozicionēta kā publiska brīdinātāja par migrācijas riskiem, tad informācija par personas iepriekš paustajiem uzskatiem var palīdzēt izvērtēt vēstījuma motivāciju.

Ombuda vērtējumā Rakstu var uztvert un lasīt abu minēto naratīvu ietvaros. Līdz ar to ir jāsecina, ka vienā satura vienībā ir sapludināti divi atšķirīgi notikušā interpretācijas modeļi (redakcionālais un Cietušās personas), tos skaidri nenodalot. Tas auditorijai apgrūtina izpratni par to, vai Raksta primārais mērķis ir informēt par konkrētu iespējamu noziedzīgu nodarījumu, vai arī izmantot šo gadījumu kā ilustrāciju plašākam vēstījumam par migrācijas radītajiem drošības riskiem. Līdz ar to auditorijai var rasties grūtības saprast, kuras interpretācijas ietvarā Raksta autors aicina uztvert notikušo. Tomēr ir jāsecina, ka Cietušās personas piedāvātais notikuma interpretācijas ietvars Rakstā ir dominējošs un liedz skaidri uztvert redakcionālā ietvara atšķirīgo fokusu, ja tāds vispār ir bijis.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[6] Ombuds neatzīst, ka Rakstā nesniedzot informāciju par Cietušās personas *politisko piesaisti* jeb politisko piederību un *ideoloģiski motivētu nostāju pret migrantiem* būtu pārkāpti Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteiktie LSM darbības profesionālais principi *Precizitāte* un *Objektivitāte*, un secīgi ombuds nekonstatē profesionālās ētikas pārkāpumu Rīcības un ētikas

kodeksa tvērumā saistībā ar šādas informācijas nesniegšanu.

Nemot vērā, ka Raksts ir veidots kā ziņa par iespējamu seksuālu uzbrukumu Cietušajai personai, Rakstā Cietusī persona ir pozicionēta kā iespējams *vardarbības upuris*, kura politiskie uzskati nav faktoloģiski saistīti ar iespējamo noziedzīgo nodarījumu, tādēļ to atklāšana neveicina auditorijas izpratni par konkrēto notikumu.

[7] Ombuds atzīst, ka Rakstā nav pilnvērtīgi ievērotas profesionālo principu *Precizitāte, Objektivitāte, Faktu nošķiršana no viedokļiem* noteiktās prasības, lietojot Raksta virsrakstā iespējamo uzbrucēju apzīmējumu “migranti”, jo publikācijas brīdī iespējamo uzbrucēju identitāte un to statuss kriminālprocesā nebija noskaidroti, un šo personu migrācijas statuss nav būtisks konkrētās ziņas kontekstā kā sabiedriski nozīmīgs, ar nosacījumu, ka ziņas vēstījums ir par konkrētu noziedzīgu nodarījumu, bet kļūst būtisks vienīgi tad, ja publikācijas vēstījums ir par migrācijas un noziedzības savstarpējo saistību. Tādā gadījumā publikācija jau tiek veidota cita rāmējuma un naratīva ietvarā.

Kā tika norādīts šī atzinuma secinājumu daļā, Rakstā vienlaikus ir konstatējami divi atšķirīgi rāmējumi un naratīvi, līdz ar to Rakstā nav precīzi identificējama redakcionālā pozīcija, kādas interpretācijas ietvarā redakcija aicina uztver notikumu par ko tiek vēstīts.

Raksta publicēšanas brīdī vienīgie empīriski pstiprinātie fakti ir tie, kas izriet no Valsts policijas sniegtās informācijas par kriminālprocesa uzsākšanu. Savukārt Cietušās personas sniegtā informācija jeb stāstījums ir tās personiskā pieredze un pārdzīvojumi. Lai arī ombuds pilnībā piekrīt LTV Ziņu dienesta direktores teiktajam, ka *nebija pamata uzskatīt, ka sievietes stāstītais nav patiesība*, personisko pārdzīvojumu izklāsts nav uzskatāms par faktu konstatējumu attiecībā uz notikušo, kamēr Valsts policija nav noskaidrojusi faktiskos apstākļus. Raksts rada iespaidu, ka uzbrucēju apzīmējums *migranti* ir nevis pieņemums, kura pamatotību vēl pārbauda kriminālprocesā, bet gan šo personu identitāti un tiesisko statusu apstiprinošs fakts.

Lai gan Rakstā ir nodalīts redakcionālais saturs no Cietušās personas stāstījuma, abu rāmējumu un naratīvu vienlaicīga klātbūtne vienā satura vienībā neļauj auditorijai pietiekami skaidri nošķirt publikācijas brīdī objektīvi zināmos faktus no notikušā interpretējošiem vērtējumiem.

[8] Ombuds neatzīst Rakstā Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteiktā LSM darbības profesionālā principa *Viedokļu daudzveidība* pārkāpumus.

Rakstā ir iekļauti divu informācijas avotu – Cietušās personas un Valsts policijas – sniegtā informācija. Iespējamo varmāku viedokli par notikušo Rakstā nebija iespējams iekļaut, jo Raksta

veidošanas brīdī šīs personas nebija identificētas. Savukārt, iekļaujot Rakstā ar notikumu nesaistītu personu viedokļus, mainītos Raksta tematiskā ievirze, tas vairs nebūtu raksts par noziedzīga nodarījuma epizodi, bet par plašāku sociālu problēmu – attieksmi pret trešo valstu pilsoņu klātbūtni Latvijā, un tad Raksts būtu jāveido vairs ne ziņas, bet viedokļraksta formātā. Vienīgais Rakstā nepaustais, un skaidri neidentificējama skatījums ir redakcionālā interpretācija notikušajam, tomēr, taisnības labad ir jāpiebilst, ka ziņas žanrs neparedz pienākumu redakcijai formulēt savu attieksmi pret ziņā izklāstīto notikumu.

[9] Ombuds atzīst, ka Rakstā nav pilnvērtīgi izdevies ievērot LSM darbības profesionālā principa *Izvairīšanās no stereotipizācijas* prasības, jo Rakstā līdzās faktoloģiskajam naratīvam pastāv arī naratīvs, kas paplašina publikācijas tematisko ievirzi no individuāla noziedzīga nodarījuma līdz vispārinošam vēstījumam par trešo valstu pilsoņu klātbūtnes radītajiem drošības riskiem, un kura ietvaros lietotais apzīmējums *migranti* rada iespaidu, ka konkrētais notikums tiek interpretēts, balstoties uz vispārinošiem pieņēmumiem par noteiktu personu grupu, nevis tikai uz konkrētās lietas faktiskajiem apstākļiem, kas, savukārt, var mudināt sabiedrību uz diskriminējošu attieksmi pret noteiktu personu grupu vai atsevišķām personām dēļ to piederības šai grupai.

Ombuda vērtējumā sabiedriskajam medijam nav jānoklusē objektīvi noskaidroti fakti par noziedzīgus nodarījumus izdarījušu personu identitāti, taču vienlaikus ir jāizvairās veicināt priekšstatu, ka konkrēto personu rīcība izriet no to piederības noteiktai sociālai, etniskai, nacionālai, reliģiskai vai citai grupai. Noziedzīgus nodarījumus izdara konkrētas personas, nevis sabiedrības grupas, par noziedzīgiem nodarījumiem ir jāšoda tos veikušās personas, nevis grupas, pie kurām tās pieder.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[10] Ņemot vērā LTV Ziņu dienesta direktores atbildes vēstulē pausto, ka migrācija ir sabiedrību polarizējoša tēma, ombuds aicina, veidojot saturu par trešo valstu pilsoņu klātbūtnes dažādajiem aspektiem, īpašu uzmanību pievērst vēstījuma naratīva skaidrībai, un identificējamai redakcionālajai pozīcijai. Satura pasniegšanas veidam nevajadzētu radīt iespaidu, ka sabiedriskais medijs pauž tādu skatījumu uz migrācijas procesiem, kas varētu veicināt naidīgu attieksmi pret personām to etniskās, nacionālās vai reliģiskās piederības dēļ. Vienlaikus tas nenozīmē atteikšanos atklāt faktus vai kontekstu – ja attiecīgā informācija ir nozīmīga konkrētā notikuma izpratnei un ir būtiska ziņas vai citas satura vienības sastāvdaļa, tai jābūt iekļautai saturā. Naratīvs nedrīkst radīt

diskriminējošu vai stigmatizējošu iespaidu, bet vienlaikus tas nav iemesls noklusēt sabiedriski nozīmīgus faktus vai kontekstu.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU